

44
ego

Kerstfeest

Ik heb het vorig jaar geprobeerd op deze plaats, duidelijk te maken dat de humanist niet onverschillig aan het kerstfeest behoeft voorbij te gaan. Ook voor ons kan dit feest meer betekenen dan het gezellig doorbrengen van een paar vrije dagen. Wij kunnen uiteraard geen godsdienstig kerstfeest vieren, maar het feest dat de geboorte van de mens Jezus van Nazareth herdenkt behoeft ons niet onverschillig te laten.

Wellicht zal de godsdienstige lezer hier opmerken: Maar is zo'n feest dan wel veel waard?

Voor die godsdienstige lezer niet, die verlangt een feest waarin zijn diepste godsdienstige gevoelens bevredigd worden. Maar voor de humanist hebben slechts de menselijke aspecten van Jezus van Nazareth gelding en daarom zal een feest waarin dezen op de voorgrond staan de humanist zeker kunnen bevredigen en dus voor hem waarde hebben.

Indien een humanist kerstfeest viert zal hij dit feest dus benaderen vanuit andere sentimenten dan de christen.

En daarmee komt vanzelf de vraag naar voren of wij dit feest wel samen kunnen vieren. Ik heb de neiging te antwoorden: als regel niet!

Zeker niet daar waar godsdienstige mensen, met volledig recht, een werkelijk godsdienstig feest willen vieren.

Anders zou het liggen bij de viering van het kerstfeest op een zodanige wijze dat begrippen als naastenliefde, mede-menselijkheid, verwachting en hoop in het middelpunt staan, begrippen die dan door de deelnemers ieder op eigen wijze kunnen worden geïnterpreteerd. Het uit te voeren programma behoort dan aan deze opzet te worden aangepast.

Men begripte mij goed: ik vraag niet van onze christelijke landgenoten dat zij tot zulk een kerstfeest komen, ik tracht slechts aan te geven op welke wijze de humanisten eventueel aan een gezamenlijke viering zouden kunnen deelnemen. Hoe staat het nu met het kerstfeest in de militaire dienst?

Ik heb geprobeerd me van de bestaande opvattingen op de hoogte te stellen. Als ik de mij gegeven uiteenzettingen heb begrepen dan komt het er op neer dat men twee vormen onderscheidt nl. het kerstfeest, dat wordt georganiseerd door de godsdienstige geestelijke verzorgers en het kerstfeest dat wordt georganiseerd door of namens de commandant. Het eerste feest zal uiteraard een godsdienstig feest zijn, in het tweede staat de bevordering van de saamhorigheid op de voorgrond en doet het levensbeschouwelijk element alleen op de achtergrond mee.

Het eerste feest, zo deelden mijn zegslieden mee, kan niet verplicht worden gesteld, de deelname aan het tweede feest kan inderdaad door de commandant worden verplicht, zoals dat ook wel met het bijwonen van andere plechtigheden en feestelijkheden die de bevordering van de saamhorigheid tot doel hebben het geval is.

Daarmede is duidelijk dat geen militair verplicht behoort te worden om een godsdienstig kerstfeest bij te wonen. M.i. is het gewenst dat de aankondiging van deze godsdienstige kerstfeesten ook zodanig is dat het niet-verplichte karakter ervan duidelijk tot uiting komt.

Is dit nu een week mijnerzijds aan de militairen die een verklaring voor de humanistische geestelijke verzorging hebben ingeleverd om zich te onttrekken aan het kerstfeest van de godsdienstige verzorgers?

Allerminst! Wie het op prijs stelt zo'n feest bij te wonen moet het zeker doen. Ik wil op dit punt op niemand enige pressie uitoefenen. Maar vast moet wel staan dat zo'n deelname vrijwillig is.

Dat lijkt me trouwens de enige basis waarop het feest van Jezus' geboorte kan worden gevierd.

H. L.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

*No. 44 - december 1965
3de jaargang*

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
*Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Drie-
bergen
telefoon 03438 - 2878*

Vaste medewerkers:

Jan Brouwer
N. Haasbroek
W. Jesse
Henk J. Meier
B. Vuysje
T. Weerheym
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 5,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te
Driebergen.

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat

*Rotterdam. De Lijnbaan. December
1965. Opnieuw is een jaar razend-
snel voorbijgegaan. December, on-
getwijfeld een van de gezelligste
maanden van het jaar met zijn fa-
miliefeesten en flonkerende etalages.
Erik Kruit schoot voor ons de laat-
ste voorpaginaplaat van EGO 1965.*

"Judoambassadeur" Nauwelaerts de Agé

'Minister Luns heeft er een concurrent bij; Jaap Nauwelaerts de Agé, judo-ambassadeur van ons land. Dat stond vorig jaar eens in een krant, toen ik net terug was uit Japan. Een beetje overdreven, dat wel. Ik voel me allerm minst een ambassadeur op judogebied. Maar toch, zoiets doet je echt iets.'

Jaap Nauwelaerts de Agé, klein, 'ik ben afgekeurd voor militaire dienst, want ik kwam enkele centimeters te kort,' keurig bijgewerkte snor staat in judogi (judopak) in zijn eminente dojo in Bloemendaal. Tientallen zweetdruppeltjes die in zijn snorharen zijn blijven hangen, schitteren in de zonnestralen die door de grote ramen naar binnen vallen. De les aan enkele CIOS-cursisten is voorbij.

'Vanaf de oprichting van de sport-school hier in Overveen ben ik al als leraar judo aan het CIOS verbonden. Ieder jaar echter knabbel ik er een paar lesuurtjes af. Het wordt me te veel. Je kunt niet alles tegelijk doen. De judosport in Europa heeft de laatste jaren zo'n sprong gemaakt, dat ik wel genoodzaakt ben om veel te reizen. Sinds ik in een nogal emotionele vergadering werd afgezet als voorzitter van de Europese judo-unie heb ik het veel drukker gekregen.'

Nieuwe functie

Het was in 1956. De Hongaarse opstand was bloedig neergeslagen. Een week daarop zouden in Wenen de Europese judokampioenschappen worden gehouden. Ik voelde dat dat niet kon doorgaan. Ik gelastte de wedstrijden af. Enige maanden later viel mijn kop. De Oosteuropese landen waren en bloc tegen mij. Staande die vergadering evenwel, werd ik als directeur-sportive gekozen. Een nieuwe functie, waarin ik me geheel kon uitleven. Alle wedstrijden, cursussen, enz. die in Europees verband zouden worden gehouden, moest ik gaan voorbereiden en leiden.'

Jaap Nauwelaerts heeft die taak serieus aangepakt. In negen jaar heeft hij zich tot een enorme bons in de IJF, de internationale judofederatie, opgewerkt.

'Sport zal er bij mij al vroeg in. Toen ik zo'n jaar of zeventien was, deed ik in Den Haag van alles. Ik voetbalde in HVV, bokste een beetje, volgde aandachtig de lessen van Siem Heyden op de Haagse kunstjysbaan en kwam in 1938 voor het eerst in contact met jitsue. Maurice van Nieuwenhuizen, denk maar aan die boekjes van Dick Bos, leerde me de eerste zelfverdediging. Het pakte me. Nog vóór de oorlog trokken we het land door om te demonstren. In het begin van de Tweede Wereldoorlog begonnen we pas met judo.'

De oorlogsjaren riepen de ontwikkeling van de judosport in Nederland abrupt een halt toe. Een gloednieuwe sport,

overgewaaid uit het Verre Oosten, scheen in de wieg gesmoord.

In oude schuur

'Ik dook onder in de buurt van Haarlem en bleef gedurende mijn gewilde "gevangenschap" lessen geven. Nog in '45 begon ik hier op deze plek in een oude schuur met mijn eerste cursus. Van Canadese militairen kreeg ik de planken waarop ik mijn eerste mat kon leggen.'

Die schuur van Nauwelaerts is uitgroeit tot een modern sportpaleis. Twee grote sporthallen, een voor allerlei spelen, de ander uitsluitend voor judo, 'er ligt een verende mat,' zegt hij trots, staan als twee reuzenkolossen in het reeds heuvelachtige duingebied.

'Het heeft me heel wat gekost om het zover te schoppen. Vlak na de oorlog vele reisjes naar Engeland en Frankrijk om me te bekwamen. Vooral van de Japanner Kawashi heb ik ontzettend veel geleerd. In 1953 bereikte ik de finale van het Europees kampioenschap in de lichtgewichtklasse. Ik was toen 34 jaar. Daarvoor had ik die kans nooit gekregen, want toen streed men slechts in de klasse alle categorieën. Ik met mijn 65 kilo moest dan opboksen tegen knapen van negentig kilo en meer. Een onmogelijke opgave. Dat lukte natuurlijk nooit. Overigens haalde ik het toen ook niet. De Fransman Charrière werd kampioen.'

Jaap Nauwelaerts stopte met de wedstrijdsport. Inmiddels was hij tot voorzitter gekozen van de Europese judo-unie. Anton Geesink nam de taak op de tatami over.

Groot talent

'De komst van Geesink heeft ons land judo-minded gemaakt. Ik geloof dat eenmaal in de honderd jaar een dergelijk talent geboren wordt. Let maar eens op! Geesink heeft door zijn geweldige prestaties de jeugd warm gemaakt voor judo. Toch geloof ik dat er in al die jaren te veel naar hem is gekeken. De anderen zijn een beetje vergeten. En dat wrekt zich nu, want in de lichtere gewichtsklassen hebben we op dit moment geen capabele krachten meer. Slechts in de jaren 1956-60 hadden we in Coos Bonte een vergelijkbare judoka. Maar ook hij stootte pas op oudere leeftijd door.'

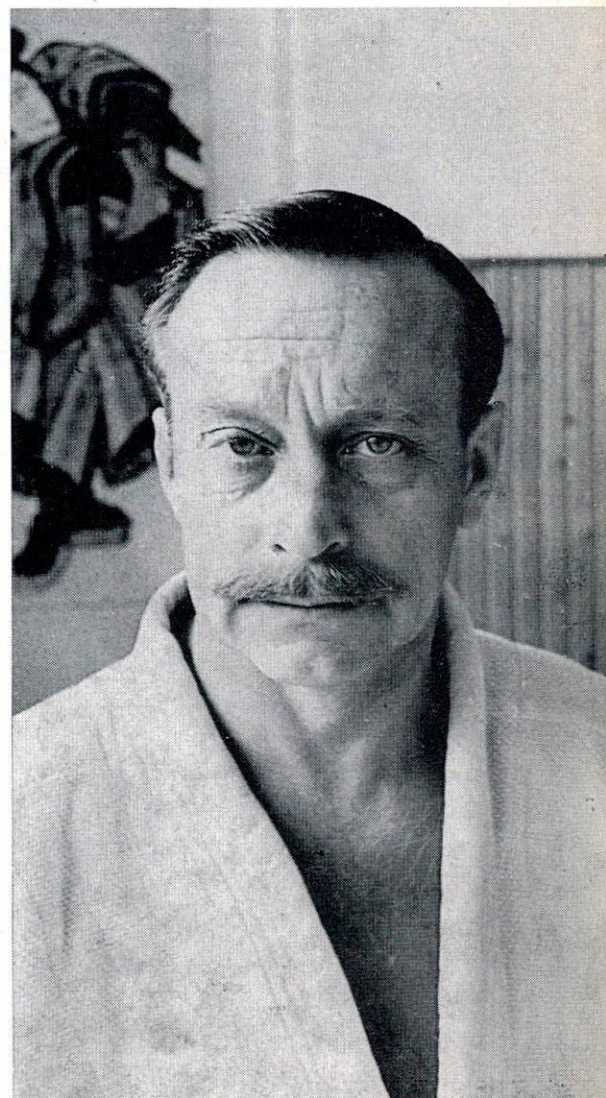
Nauwelaerts, 47 jaar, directeur-sportive adjoint van de IJF, directeur-sportive van de Europese judo-unie, voorzitter van de keuzecommissie, voorzitter Nederlandse gradencommissie, lid van het Nationaal Technisch College en lid van het hoofdbestuur van de federatie kan men gerust op gelijke hoogte stellen met Lo Brunt, de grote man in de KNVB. Evenals Brunt, maar dan in de judowereld heeft hij tot zelfs in het machtige Japan toe zijn relaties en contacten. Zulke mensen zijn in de grote

sportbonden onmisbaar. De wedstrijdman alleen is het niet.

Japanse coach

'Het wordt tijd dat we snel overgaan tot het aanstellen van een Japanse coach. De voorbereiding in ons land is niet je dat. Geesink heeft zich voor alle functies teruggetrokken. Ik zelf heb het te druk met de organisatorische kant om ook nog onze topjudoka's voor te bereiden op de grote wedstrijden. We hebben een trainer-coach nodig die er een full-time job aan heeft. Gebeurt dat niet en scharrelen we op deze wijze verder, dan staat het judo bij ons over enige jaren voor een "bankroet". Brazilië heeft bewezen dat geen enkel land, hoe klein ook, blijft stilstaan. Alles holt met reuzenstappen vooruit.'

WIM JESSE

De eend en de Cadillac

FILMBESPREKING

trices meer — dan waren het sté

Verguizing

En toch...

Ondanks alle verguizing en ondanks de wetenschap dat de acteur als wettelijk in de handen van de regisseur, maar men er steeds weer acteurs en actrices die bewezen dat ze 'it' hadden juist dátgene wat een rol — hoe perfect geregisseerd, uitgelicht en geteerd ook — nét even beter maakt dan alle andere. Zo'n acteur is Louis Funès. En nergens heeft hij dat toelichting toe duidelijker kunnen tonen dan in 'Le Corniaud', die in Nederland draait onder de titel 'De Eend en de Cadillac'.

Juist in 'Le Corniaud', want daar heeft hij als waardig tegenspeler de bekende Franse acteur André Raimbourg, bekend als Bourvil.

Zowel de Funès als Bourvil begon zijn carrière in de Franse Music-Hall (spreekwoordelijk uit: Mjoeziek-Hoal), maar terwijl de Funès nog slechts enkele films op naam heeft staan, kan Bourvil al beroep doen op een cinematografische staat dienst die in 1945 begint en meer dan twintig titels telt.

De Fransen presteren het — om een film — om een thema twee, drie maal te behandelen, zonder in hun herhalingslijst te vervallen. Het

Links: De Funès... kwaad

Onder: Bourvil

Heeft de acteur afgedaan? De Funès bewijst het tegendeel

Lon Chaney noemde men in en buiten Hollywood 'de man met de duizend gezichten'. In de jaren twintig maakte hij een aantal films die zijn naam vestigden (De klokkeluiders van de Notre Dame, Het spook van de opera), een naam die zo sterk bleek dat er ruim vijftig jaar na zijn dood nog een film over zijn leven kon worden gemaakt: James Cagney speelde de hoofdrol in 'The man with the thousand faces' (1957). De legende van Chaney leefde toen nog, maar de acteur als 'maker' van 'de' film was al sinds lang onthoofd.

Instrument

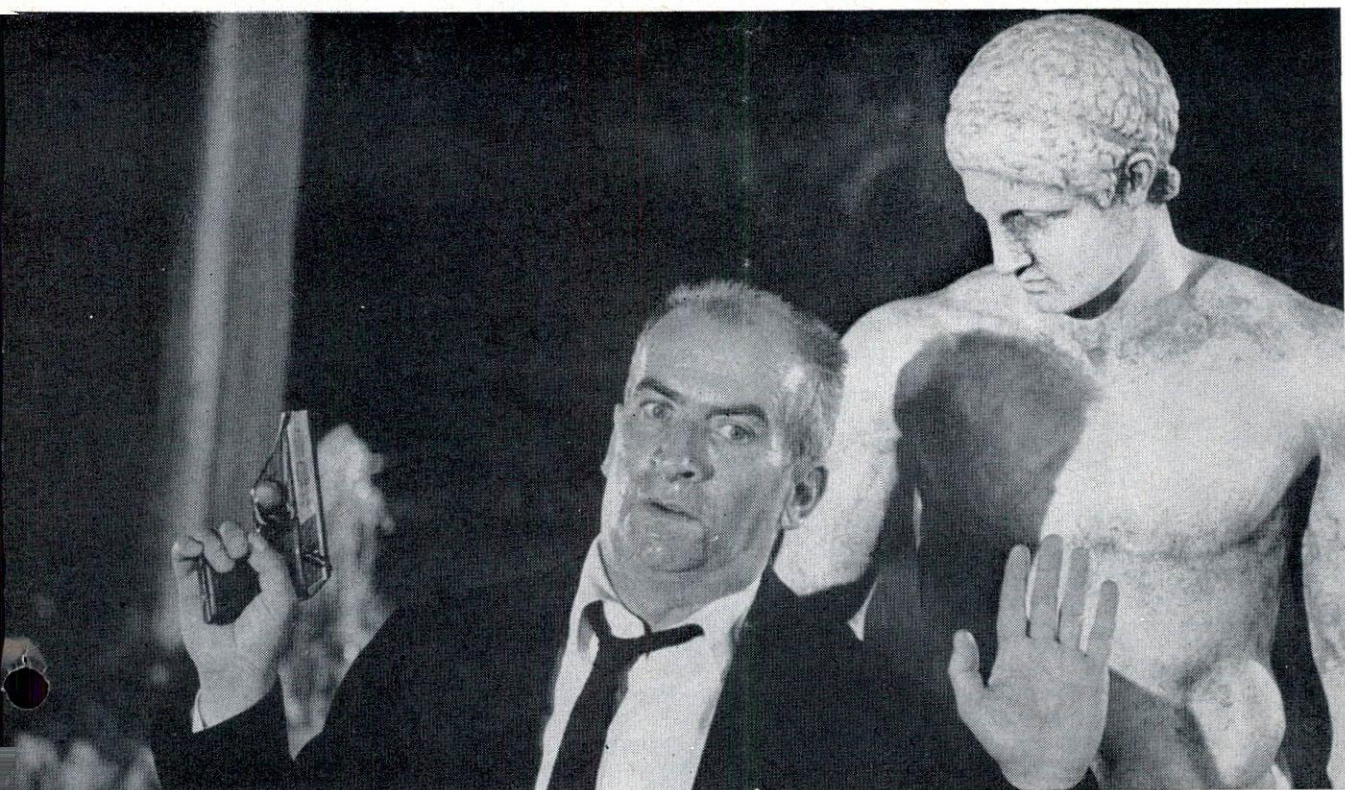
De acteur — zo had iedere bioscoopbezoeker langzamerhand wel geleerd — was een instrument, net als de camera en de decors. Hij was als was in de handen van de regisseur, die hem alles kon laten doen. Hij werd als een

piano bespeeld op de montagetafel. Hij werd uitgelicht als een publiciteitsfoto of een reclameplaat. Hij werd gegriemd met dikke lagen schmink, een pruik en soms complete andere oren, een nieuwe neus, een scheel oog. Hij kreeg zijn aanwijzingen van regisseur en cameraman op een toon die een barse sergeant-majoor zou doen blozen. Kortom: de acteur was een te verwaarlozen factor geworden. Chaney had — in al zijn glorie — aangetoond, dat iedere andere acteur hetzelfde kon bereiken als hij — gegeven de technische mogelijkheden van 'de' film.

En toch...

Ondanks die intellectuele verguizing van de acteurs en actrices bleven er sterren (je houdt het niet voor mogelijk) die één miljoen dollar voor één filmrol konden bedingen. In die categorie heetten ze dan ook geen acteurs of ac-

Funès... verbaasd

van 'Le Corniaud' is nog onlangs ij het veel serieuzer — met Jean- (Belmondo en Jean Seberg in de 'drollen gedraaid. et verhaal wil, dat een gesjochten se toerist via een aanrijding in con- komt met een rijke directeur van 'handelsfirma'. De auto (een id') van de toerist (Bourvil) wordt lie aanrijding vernield en de direc- (de Funès) biedt hem aan om op kosten een vakantierit vanuit Na- naar Bordeaux in een Cadillac te en. Bourvil heeft daar wel oren , maar ook de schijnbaar respec- le directeur is tevreden, want de illac bestaat grotendeels uit contra- le: gouden bumpers, Schnouff (he- e) in de spatborden, juwelen in de 1. Niettemin is de Funès niet gerust besluit om Bourvil in het geheim zijn rit te volgen. De verwikkelin- laten zich raden. Een kostelijke ko- ie is het resultaat.

En toch...

Daar waar Bourvil — met zijn op zich zelf soms zo sympathieke karak- tertekening van 'de' Franse burgerman die met vakantie gaat — in het beeld is, verslapt de aandacht, omdat de Fu- nès — met zijn uiterst levendige mimiek — de show gestolen heeft. Steeds weer is het een verademing de kortademige, kort aangebonden, uiterst motorische de Funès grinnekend, scheldend, argwa- nend of geschrokken het beeld in te zien komen.

Komisch effect

En Bourvil, die op zich zelf (het zij nogmaals gezegd) een uitstekende pres- tatie levert, wordt door zijn tegenspe- ler volledig overschaduwd. De Funès

De Funès... geschrokken

mag dan niet de bijnaam 'de-man-met- de-duizend-gezichten' hebben, hij doet wel erg zijn best om een dergelijke naam waar te maken.

Natuurlijk: zijn komisch effect wordt verheugd door de montage en door de regievondsten. Maar in essentie blijft het zijn show.

Het zou echter onaardig (en onjuist) zijn om de man achter de schermen dit- maal niet te noemen, alleen omdat we een pleidooi voor de acteur hebben ge- houden. De regisseur van dit kostelijke kleurenspeel was Gérard Oury.

HENK J. MEIER

De Funès... tevreden

Een jaar humanistische geestelijke verzorging

In de beide vorige nummers van Ego hebben we stilgestaan bij de praktische moeilijkheden die de humanistische raadslieden bij hun werk ondervinden en hebben we tevens antwoord trachten te geven op een aantal vragen van politieke aard. In dit laatste artikel n.a.v. het eenjarig bestaan van de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten willen we nader ingaan op het doel van deze verzorging, want ook daarover blijken nog steeds misverstanden te bestaan.

Om met enkele negatieve punten te beginnen: uit het vorige nummer moet de lezers duidelijk zijn geworden dat het doel zeker niet is het verkondigen van allerlei politieke en sociale opvattingen. In de eerste plaats bestaat over deze zaken in het Humanistisch Verbond geen eenstemmige mening en zou dus de verkondiging ervan verwarring en onderlinge verdeeldheid teweegbrengen; in de tweede plaats moet het toch wel duidelijk zijn dat een geestelijk verzorger geen politieke of sociale propaganda behoort te maken. Dit betekent natuurlijk niet dat het gesprek dat de geestelijk verzorger met militairen voert, zich niet op politiek of sociaal terrein zou mogen bewegen, maar wel dat dat niet op een propagandistische wijze moet geschieden.

Een tweede, negatief, punt: het doel van de humanistische geestelijke verzorging is niet om antigodsdienstige propaganda te maken.

Hoewel de raadslieden van het Humanistisch Verbond zelf ongodsdienstig zijn, hebben zij niet de minste behoefte om anderen van de godsdienst af te brengen of hen te verhinderen om tot de godsdienst te komen. Het tegendeel is waar, indien zij bij militairen met wie zij bemoeienis hebben, bemerken dat dezen de wens of de neiging hebben zich te verdiepen in de godsdienst of daarmee kennis te maken, dan zullen zij hen gaarne daarbij helpen o.a. door hen in contact te brengen met dominee of aalmoezenier. Dat doen ze niet, omdat ze zulke brave lieden zijn, maar omdat ze van het humanistische standpunt uitgaan dat een ieder het recht heeft zijn eigen geestelijke weg te gaan en daarin niet door een ander gehinderd behoort te worden.

Ook dit betekent niet dat de raadslieden nimmer over de godsdienst zullen spreken, maar zij behoren dat noch in propagandistische noch in antipropagandistische zin te doen.

Een laatste, negatief, punt: humanistische geestelijke verzorging is geen moreelsverzorger. Het is niet de taak van de raadsman om te trachten de gevechtsbereidheid van de militair te beïnvloeden.

Ik ben mij ervan bewust dat ik met deze zinsnede een doornig pad heb betreden, maar ik wil op dit punt geen

onduidelijkheid laten bestaan. Het Humanistisch Verbond heeft zijn raadslieden niet de kazernes laten ingaan met het doel de commandanten te helpen betere militairen te vormen. En omgekeerd is het ook niet de taak van de raadslieden om de militaire vorming op enigerlei wijze te verhinderen of te bemoeilijken.

Moreelsofficieren

Wie meent dat de geestelijke verzorgers handig tussengeschoven moreelsofficieren zijn, vergist zich evenzeer als wie meent dat de geestelijke verzorging als een soort verkapte pacifistische propaganda zou kunnen functioneren. Nu hoort men vaak de tegenwerping: maar in uw gesprekken met militairen zult u toch niet kunnen voorkomen dat u een of ander standpunt huldigt, en door het uitspreken daarvan zult u dan toch die militairen beïnvloeden.

Met deze tegenwerping naderen we de kern van de zaak. Humanistische geestelijke verzorging is niet het huldigen en uitspreken van standpunten! De raadslieden brengen eigenlijk slechts twee dingen mee, nl. dat ze humanist zijn en als zodanig geestelijke verzorging willen beoefenen. Wat betekent dit?

De kern van het humanisme is dat mensen worden gezien als zelfstandige, vrije individuen, die overigens slechts in samenhang met andere individuen, dus in allerlei vormen van gemeenschap, hun mens-zijn kunnen realiseren. En dat is precies ook de basis van de humanistische geestelijke verzorging.

Het is dus niet het verkondigen van allerlei opvattingen, maar een beroep op de deelnemers om ernst te maken met hun eigen mogelijkheid tot vrijheid

en zelfstandigheid in samenhang met medemensen.

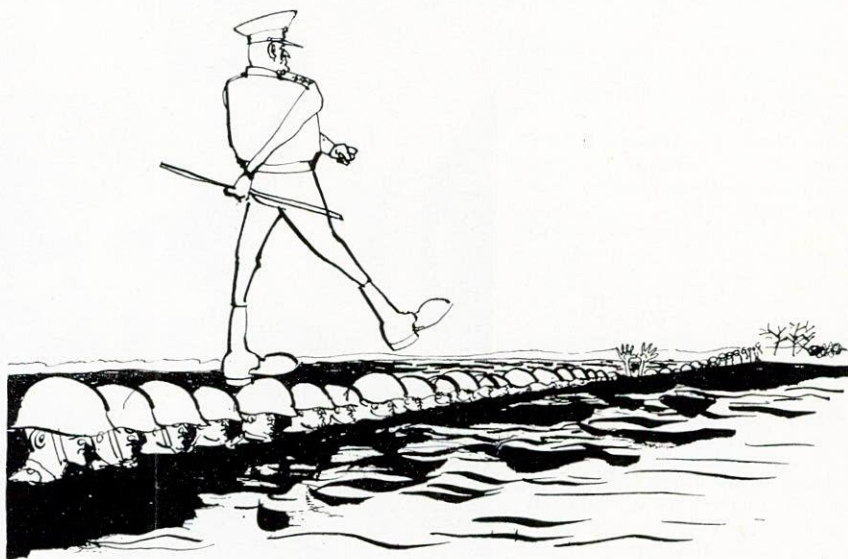
De raadslieden verkondigen dus b.v. ook niet de humanistische beginselen, ze plaatsen een mens voor, of beter in zijn vrijheid, d.w.z. ze voeren hem (terug) naar zich zelf, in de hoop op deze wijze een mens te inspireren tot het kiezen en volgen van een eigen levensweg. Of die weg naar het humanisme toe voert of juist daarvan af, is niet ter zake doend. Dat is nl. de eigen vrije beslissing van de aan de verzorging deelnemende mens en die behoort door de raadsman niet op de een of andere wijze te worden beïnvloed.

En wat voor het humanisme geldt, geldt uiteraard ook t.a.v. allerlei andere opvattingen en meningen. Het is niet de taak van de geestelijk verzorger om de deelnemende militairen duidelijk te maken hoe zij behoren te denken op het punt van bewapening en pacifisme, van democratie en communisme, van seksuele moraal en huwelijk, van moderne en klassieke schilderkunst.

Verlangen

De raadsman heeft slechts één taak: zodanig bezig te zijn met de deelnemende militairen, dat in hen het verlangen groeit om in eigen vrijheid en in eigen verantwoordelijkheid zich zelf een weg te vormen, d.w.z. eigen meningen en opvattingen te verwerven en daarvoor dan ook te staan. Daar moet de raadsman het geëigende klimaat voor scheppen.

Dat gebeurt in het zgn. open gesprek d.w.z. in het gesprek waarin de deelnemers, op hun eigen verzoek, worden geconfronteerd met een bepaald probleem.

MV

De raadsman behoort dit gesprek te leiden, zeker, maar nu juist zodanig dat de deelnemers zich in ernst beginnen af te vragen: wat vind ik er zelf eigenlijk van? Als de raadsman door het verkondigen van zijn persoonlijke meningen deze vraag in de weg staat, dan is hij een slecht geestelijk verzorger.

Geen vertrouwen

Nu weet ik dat er velen zijn die in deze weg geen vertrouwen hebben. Hun stelling is: we moeten onze jeugd de waarden die we door de eeuwen heen hebben behoeft overdragen, we moeten hun de waarheid van onze waarheden leren inzien, we moeten hen ertoe brengen te willen leven met onze moraal.

Wel, ik geloof niet in die overdracht. Althans niet op deze wijze. Indien men mensen de waarde van vrijheid en verantwoordelijkheid wil doen inzien, dan zal men hun de gelegenheid moeten geven als vrije, verantwoordelijke mensen te handelen en te beslissen, als men mensen met waarheden wil laten omgaan, dan zal men hen moeten inspireren om naar waarheid te zoeken, als men van mensen verwacht dat ze moreel zullen handelen, dan zal men ze moeten leren zelf verantwoordelijkheid voor hun daden te dragen.

De enige weg naar mensvorming is de weg van de vrijheid. Bovendien als we een dergelijke angst voor de vrijheid koesteren, waar moet het dan heen met onze westerse beschaving, die nu juist op de vrijheid gebaseerd heet te zijn?

Indien onze waarden en waarheden zo goed zijn als we zelf menen, van waar dan toch die angst voor de vrijheid?

Wie het met de vrijheid niet aandurft, heeft of weinig vertrouwen in de mens of weinig vertrouwen in eigen opvattingen.

Natuurlijk kan men wel de vraag stellen of dienstplichtige militairen, jonge mannen dus in de leeftijd van twintig jaar, deze vrijheid wel aankunnen. Daarmede is dan toch een merkwaardige zaak gesteld. Deze jonge mannen worden door de overheid verplicht opgeroepen om het ambacht van militair te leren en op deze wijze, als het ooit nodig mocht zijn, als zodanig ons land en onze beschaving te verdedigen. Wij verwachten bovendien van hen dat ze de noodzaak daarvan inzien en ermee instemmen.

Kan dat allemaal zonder dat we een beroep doen op hun eigen oordeelsvermogen, d.w.z. op hun zelfstandigheid?

Aanmoedigen

Is deze jongeman nu werkelijk incompetent om samen met een geestelijk verzorger, maar in zelfstandigheid, te zoeken naar eigen mogelijkheden? En is het

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets gevoelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vulle het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

Ondergetekende (naam, voorletters, rang)
..... (landmacht/luchtmacht)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een Vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Thuisfront in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

Handtekening:

niet juist de taak van de geestelijk verzorger om het verlangen naar zelfstandigheid in deze jonge mens aan te moedigen?

Indien men meent dat Nederlandse jongemannen in de leeftijd van twintig jaar als regel nog te weinig zelfstandig, te weinig volwassen zijn, dan moet het toch de taak van de geestelijke verzorgers zijn om deze zelfstandigheid en volwassenheid aan te moedigen.

Natuurlijk zal dat wel met enig beleid moeten geschieden. Als men daar tenminste niet onder verstaat dat men deze jonge mannen nu juist van hun zelfstandigheid probeert af te houden. Het beleid zal erop moeten zijn gericht de zelfstandigheid te bevorderen en ervoor te waken dat niet voor die tijd reeds allerlei vooroordelen het verwerven van een werkelijk eigen oordeel in de weg staan.

Het doel van de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten is zoals overal elders: hulp bij de ontwikkeling tot zelfstandige menswording. Dit geschiedt op grond van het mensbeeld dat de humanist voor ogen staat, nl. de vrije mens die in samenhang met anderen zijn mens-zijn poogt te realiseren. Dit moet uiteraard geschieden in de situatie die de strijdkrachten bieden.

Deze situatie heeft haar voordelen en haar nadelen. Een nadeel is dat de militaire sfeer als regel geen bijzondere prikkel tot vrijheid en zelfstandigheid vormt. Voor iedere militair, van

hoog tot laag geldt dat de bereidheid tot gehoorzaamheid in hem aanwezig moet zijn. De voorbereiding op een eventuele oorlogvoering heeft bovendien vele gruwelijke, onmenselijke aspecten.

Bereidheid

Daar tegenover staat dat juist in deze situatie bij velen de bereidheid ontstaat zich te bezinnen op de menselijke mogelijkheden, zich zelf de vraag voor te leggen wat vrijheid, verantwoordelijkheid en gehoorzaamheid in een mensenvoeren kunnen en mogen betekenen. De vraag ook, heel concreet, in hoeverre oorlogvoering zelf nog mogelijk en geoorloofd is. Waar anders dan bij de man-in-uniform zou deze vraag in de eerste plaats moeten rijzen?

De geestelijk verzorger is niet de man die de antwoorden wel even zal geven. In een kritisch medeleven en mededelen moet hij de mens inspireren om te komen tot een antwoord dat uit een ernstige wil tot vrijheid en verantwoordelijkheid wordt geboren.

De geestelijk verzorger is ten slotte niet anders dan een bescheiden hulpkracht bij de totstandkoming van een eigen zelfstandig oordeel. Het humanisme is het vertrouwen dat zo'n oordeel altijd mogelijk is en dat de mens onder de maat blijft als hij het ernstig streven daarnaar opgeeft.

H. L.

Geachte Muizenpoot en 18 andere gedichten

Het per ongeluk in aanraking komen met andermans privé-correspondentie heeft iets gênants. Een gevoel dat niet zozeer opgeroepen wordt door de vraag of het — per ongeluk — niet toch opzet was, maar hoofdzakelijk wordt bepaald door het feit dat men zich zelf op de neiging betrapt te gaan interpreteren. Men probeert zich achteraf woorden en regels te herinneren, geeft er een (eigen) uitleg aan, denkt door, vult de herinnering aan met een eigen visie die een werkelijkheid is die *niet* gelezen werd, interpreteert opnieuw en nog dichter naar zich zelf toe.

Blijft uiteindelijk toch een gevoel van onvrede, begeleid door maar één wens: Opnieuw, en nu duidelijk niet per ongeluk, 'toevallig' meer te weten komen. Een verlangen dat sterker zal leven naarmate de betreffende correspondentie meer persoonlijke, in de zin van *wezenlijke*, elementen in zich draagt. Vergroot dit aan de ene kant de drang meer gegevens te achterhalen, direct er tegenover staat het moment dat men beseft dat men in wezen buitengesloten is en ook grotendeels blijft.

Waarom? Omdat men zich het eigen karakter der correspondentie niet geheel eigen kan maken. Een onmogelijkheid, die de lezer achterlaat met een vermoeden omtrent iets dat uniek is. Het is vanuit deze situatie dat men opnieuw gaat interpreteren, waarbij evenwel dan het verstandelijke plaats maakt, moet maken, voor het gevoel.

Men vermoedt en vermoedt niet alleen de ander, maar ook zich zelf. Het laatste vooral, wanneer men de moed durft op te brengen zich zelf te onderkennen, zich ook te decamoufleren. De consequentie is een langzaam, misschien daardoor wel pijnlijk, open en bloot komen te staan mét en voor zich zelf. Men laat op zeker moment aan duidelijkheid niets meer te wensen over, ook al tracht men zich in dit proces uit zelfbehoud voortdurend toch weer voor zich zelf te verstoppen. In hoeverre men daarin wel en tegelijk niet kan slagen ervaart men als men zich als lezer een inkijk gunt in de recentelijk verschenen poëzie — Geachte Muizenpoot en achttien andere gedichten — van de dichteres F. ten Harmsen van der Beek.

Centraal in de bundel zijn liefde, eenzaamheid, dood, voortkomend uit een oprecht besef van leven. Het feitelijk weergeven der in Geachte Muizenpoot en achttien andere gedichten verwerkte hoofdthema's betekent niet dat de dichteres constateert zonder meer en een wat gelaten instelling uit haar werk naar voren komt. Integendeel! Het is bij F. ten Harmsen van der Beek bijna steeds een voortdurende actie met kenmerken van een verlangen naar het (schijnbaar) mogelijke en het eisen van het onmogelijke, waarbij zij zich bewust toont van de hoop die ijdel is, van de wanhoop die

veelal de realiteit vertegenwoordigt. Een gedeeltelijke aanwijzing der levensvisie van de dichteres geven reeds direct de twee begingedichten — Twee raadselrijmen, die samen een antwoord vormen dat bij nader inzicht is zoekgeraakt — waarvan de slotregels luiden:

(...) *Waar nu dan te berusten dan in uitgestrekte weezinnige vervreemding of in anders welke beddingen van onbegrip zal ik mij ontvouwen — Als niemand mij dan thuis kan brengen alvorens ik verloren ga als dubbel*

zinnigheid zonder gelijke, als radeloos totaal onopgelost, valt geen extatische vergissing in liquiditeit te begrijpen dan ik en die alleen waarachtig tot oplossing bederven moet.

Voegt men bij de slotregels uit deze twee raadselrijmen het einde van de beide gedichten, gericht aan muizenpoot, waaraan de bundel een deel van z'n titel ontleent, nl. Onduidelijke correspondentie en de nadelige gevolgen, dat gevormd wordt door:

(...) *Neem dan de bomen maar, die bloeiend blind tot vaderloos afvallige vruchten, bederf en winterkou: en nooit een klacht! Want tot verstommens toe is liefde hun te moede. Te moede is. Liefde mij te moede, is liefde mij... etc.*

... dan lijkt men dichtbij het totaalbeeld der bundel te komen. Titels van andere gedichten als Inleiding tot een gebed, Bij twee onbegrijpelijke teksten, en voor al Interpretatie van het uitzicht, lijken dit beeld nog te versterken. Of echter in wezen hierdoor een vervolmaking, een volledig binnendringen in de bundel een feit is, is een vraag.

De wijze waarop F. ten Harmsen van der Beek te werk gaat, is gevarieerd, ligt soms tegen het geraffineerde aan. Zij bereikt haar verborgenheid door middel van humor, cynisme, zelfspot, door schijnbaar niet ter zake doende uitweidingen, en in het bijzonder ook door middel van taalgrapjes. Woordspelingen die af en toe in plaats van een knap hantieren van de taal meer weg schijnen te hebben van een misbruik der taal. Voorbeeld daarvan: 'Jeminee, ik voel me net een kat wijk in zee'.

Geciteerde regel is uit de cyclus De poëtische avonturen van Polsmofje en het poesje Fik. Zoals de titel reeds min of meer aanduidt een wat sprookjesachtige aan het kinderversje grenzende verwoording van de problematiek der dichteres.

Een laatste manier waarop F. ten Harmsen van der Beek tracht te voorkomen zich zelf niet geheel bloot te geven, is het aangrijpen der natuur (beschrijvingen). Vooral bomen spelen daar-

bij een rol. Niet zo vreemd, als men bedenkt dat bomen reeds zeer lang een ideale mogelijkheid bieden om zich achter te verschuilen en ook om zich mee te identificeren.

Het zijn deze gedichten die iets enthullends hebben en het eerder genoemde gevoel van gêne bij de lezer oproepen. Het komt m.i., omdat het door de mand vallen der dichteres, mét de niet alleen aan haar gebonden problematiek, een bevrijding geeft. Hoe klein men ook ervaart dat de mens in die gedichten of in enkele regels ervan ook is. Het is nl. een kleinheid die *verkreten* wordt, en nooit zonder meer als mantel van de minste weerstand wordt aangetrokken. Ter illustratie in dit verband het slo uit Bij het weerzien zei de impertinente prinses:

(...) *Tast nu in waan-zin laag en voel ontzet met fijnste handschoenlederen hand naar de houvast aan je beminde buik: Ai, decoratie?! En zwel maar op, welk of vervel, verval en ik hoop flauwtjes liever, — o liever nu geen toespraken of bloemen*

Kijkt men eerlijk in zich zelf, dan zal men het trachten te ontkomen aan de spiegel waarvoor men uiteindelijk toch zal moeten staan, begrijpen. Een gevaar, poëtisch gezien, ten aanzien van de bundel van F. ten Harmsen van der Beek kan echter wel zijn dat de lezer de associaties, de functie der (beschrijvende) uitweidingen, mist, niet kan volgen.

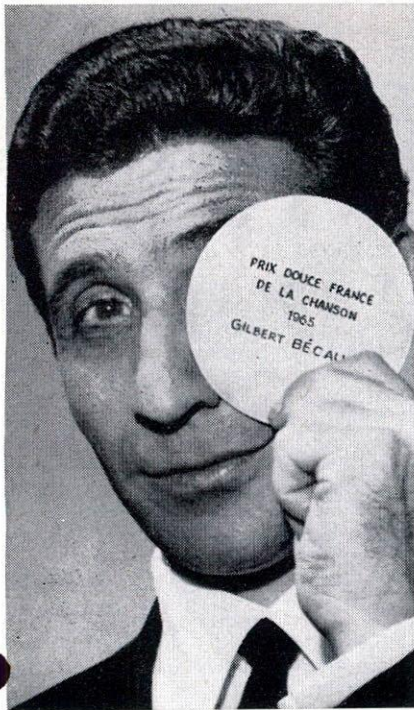
De consequentie daarvan zal dan kunnen zijn dat men de onderhavige poëzie en zich zelf voorbijloopt. Een jammerlijke situatie, omdat Geachte Muizenpoot en achttien andere gedichten juist in z'n verborgenheid en in z'n bepaald niet te larmoyante duidelijk- of niets-zeggendheid, een bundel messcherpe gedichten vormt.

De (pijnlijke) confrontatie met zich zelf die de lezer ervaart bij Geachte Muizenpoot en achttien andere gedichten is nl. niet alleen een kwestie van techniek. Het is ook de verwezenlijking van een talent dat dit gebeuren realiseert.

Bij F. ten Harmsen van der Beek is dat volgens mij meer dan men bij een eerste bundel in de laatste jaren heeft kunnen constateren, welke vergelijking met andere dichters men ook zou trekken. De poëzie van F. ten Harmsen van der Beek doet aan de poëzie van niemand denken, behalve (voorlopig) aan die van F. ten Harmsen van der Beek.

Geachte Muizenpoot en achttien andere gedichten is een uitgave van De Bezige Bij te Amsterdam.

DICK ZAAL

‘Onhandige’ Bécaud en mysterieuze Barbera

Het komt niet veel voor dat een chansonnier zich in zijn chansons duidelijk met politiek bemoeit. Natuurlijk uiten zangers als Brel, Brassens, Vian en Ferré zich al dikwijls over abstracte, levensbeschouwelijke zaken, maar zoals Gilbert Bécaud het nu heeft gedaan was nog nauwelijks ooit eerder gehoord.

Aan zijn lange reeks kassuccessen op de plaat heeft hij nu een chanson toegevoegd, waarmee hij grote opschudding verwekte. Het is het chanson ‘Tu le regretteras’, een loflied op president de Gaulle. Het chanson kwam eind augustus uit, midden in de Franse verkiezingstijd. Natuurlijk verweet de oppositiepartij Bécaud een propagandastunt te hebben uitgehaald. Er ontstond een rel, die Bécaud verbaasde en boos maakte. De plaat moest onmiddellijk uit de handel worden genomen, het chanson zou hij nooit meer zingen. ‘Ik heb het liedje alleen uit sympathie voor de Gaulle gemaakt. Ik heb er geen cent van wie ook voor gekregen, het is absoluut geen propagandastunt,’ zei hij.

‘Legendarische figuur’

Het liedje mag dan vol goede en eerlijke bedoelingen zijn geschreven, Bécaud heeft een en ander wel zeer onhandig aangepakt, vooral het tijdstip van in de handel brengen van de plaat was ongelukkig gekozen. In het hele chanson wordt de naam van de Gaulle niet genoemd, maar Bécaud geeft altijd grif toe dat ‘de legendarische figuur’ waarom de tekst draait, de Gaulle is. ‘Hij is de grootste levende historische figuur die ik ken,’ verklaarde hij onlangs, bij zijn bezoek aan Nederland, ‘waarom zou ik niet over hem schrijven, kent u een groter man?’

Bécaud spreekt in het chanson tot zijn zoon, die hij vertelt van het leven van de Gaulle, die voor het kind slechts een man uit de geschiedenis is en zal zijn. ‘Maar als die stem zwijgt, als dit leven is uitgeblust, wanneer ze dit lichaam zullen begraven, dan zul jij dat, daar wil ik om wedden, vreselijk vinden.’

Afgezien van de hoogdravende, dweperige tekst is het chanson — een typisch Bécaud-liedje — wel pittig, voor Bécaud-fans de moeite waard. Het chanson staat op een 45-toerenplaatje (His Master's Voice, 7EG5845), waarop ook o.a. Je l'aime. Weer een typisch Bécaud-chanson, nu sentimenteel, wat onecht aandoend. In dit chanson wordt, zoals zovaak, te pas en vaak te onpas de Moeder Maria aangeroepen. Bécaud haalt graag en vaak de religie bij zijn teksten om zijn woorden kracht bij te zetten.

Onecht sentiment

Het chanson T'es venu de loin druipend van dit — onechte? — godsdienstige sentiment. Een kind vraagt een man — Jezus — waar hij vandaan komt, hoe zijn moeder heet, wat hij aan zijn handen heeft. Op de plaat waarop T'es venu de loin (FCLP 124 Bovema) voorkomt, staat ook het lieve chanson Rosy et John, het weemoedige chanson over John die vol heimwee spreekt van de tijd dat hij met Rosy samen een variété-duo vormde en daarmee grote successen oogstte.

Er staat ook op l'Orange, het vrolijk-wrang chanson, waarin een man beschuldigd wordt van diefstal. Ontkennen helpt niet, een alibi telt niet, het achtergrondkoor blijft hem beschuldigen. En Nathalie, het chanson dat hij schreef na zijn tournee door Rusland over een avontuur met een Russische studente die zijn gids was in Moskou. Hij kreeg voor dit chanson de Prix Douce France de la Chanson 1965.

Ironisch lachje

Na de commerciële Bécaud de (nog?) niet commercieel ingestelde zangeres Barbara. ‘Je suis la très mystérieuse’ zingt zij in één van haar chansons. Zij is inderdaad een der meest geheimzinnige en fascinerende vrouwen uit de Franse chansonwereld. Lang, mager, met kort donker haar, grote neus en grote felle zwarte ogen. Af en toe een klein ironisch lachje op haar gezicht, als er vragen gesteld worden die ze niet wil beantwoorden.

Ze vertelt niets van zich zelf, van haar verleden, wil alleen nog maar over haar werk praten, dat haar obsedeert. We weten wel iets van haar: ze is 35 jaar oud, heeft zeer zware oorlogsjaren achter de rug, zag haar huwelijk mislukken en haar enig kind doodgaan, heeft alles en nog wat gedaan om zich in het leven te houden. Ze wilde altijd zangeres worden. Tien jaar lang trad ze op in het kleine Parijse cabaret l'Ecluse. Het laatste jaar dat ze daar stond (in '63 ongeveer) begon ze zelf chansons te schrijven. Voordien zong ze altijd werk van anderen, van Brel, Brassens, Vidalin e.a.

Meesterstukjes

Haar eigen chansons hebben haar, na jaren onbekend te zijn geweest, roem gebracht. Brassens nodigde haar uit in theater Bobino in zijn voorprogramma te komen optreden. Het sloeg in als een bom.

Op 26 november trad ze voor de VPRO-TV op. Ze zong zeven chansons van zich zelf, die alle staan op twee langspeelplaten die Philips van haar uitbracht. De eerste plaat Barbara chante Barbara (PHILIPS B 77.806 L) bevat twaalf chansons, die stuk voor stuk qua melodie, tekst en voordracht meesterstukjes zijn. Een chanson, zeker wanneer men er zeer van onder de indruk is, laat zich slecht beschrijven. Haar chansons zijn alle wat melancholiek, stralen een eenzaamheid, een vertrouwd zijn met de dood uit. De vrolijke liedjes hebben iets wrangs meestal. Uit de chansons kunnen we de eenzame cynische vrouw Barbara leren kennen als we willen.

Dezelfde lof hebben we voor de tweede, zeer onlangs uitgekomen plaat PHILIPS B 77.859 L, met elf chansons erop. Barbara begeleidt zich zelf op de piano, alhoewel ze geen noot muziek kan lezen. ‘Ik voelde me toen ik begon te zingen zo slungelig op het toneel, toen ben ik maar achter de vleugel gaan zitten.’ Ze speelt nu ragfijn, haar intieme, soms vlijmscherpe stem volmaakt begeleidend.

Bob Dylan-meer dan protest

Het heeft een paar maanden geduurd, maar na de Verenigde Staten en Engeland schijnt ook Nederland de protestsong te hebben ontdekt. Donovans versie van *The Universal Soldier* en Barry McGuire's vertolking van *Eve of destruction* stonden een paar weken hoog op onze hit-parade en er zijn nu ook Nederlandse artiesten die zich op het protest hebben geworpen.

Stukje soldatenromantiek

Het gaat nog wat onwennig, zo werd het felle antimilitaristische lied over de universele soldaat ('He's the one who gives his body as a weapon of the war and without him all this killing can't go on. He's the universal soldier and he really is to blame.') in de Nederlandse versie van Don Mercedes een ouderwets stukje soldatenromantiek ('Hij is groot of hij is klein, hij is moedig of wat bang... in 't soldatenpak is iedereen gelijk'), maar ook in de VS wordt de strekking van de protestsongs niet altijd begrepen.

De waarschuwendende noodkreet *Eve of destruction* ('Can't you feel the fears I'm feeling today. If the button is pushed there's no running away. There'll be no one to save with the world in a grave... But you tell me over and over and over again, my friend, you don't believe we're on the eve of destruction') riep tenminste een nogal irrelevante reactie op in het lied *Dawn of correction* ('Some government's replacing colonization, what about that peace corps organization, don't forget the work of the United Nations. So over and over again you keep saying it's the end, but I say you're wrong. We're just on the dawn of correction.')

Folkloristische traditie

Dat de protestliederen juist in de VS zo zijn aangeslagen, hangt behalve met de actuele politieke situatie (atoombombdreiging, Vietnam, Dominicaanse Republiek) ook samen met de lange folkloristische traditie die daar bestaat. Amerika heeft een rijk arsenaal aan folk songs die historische gebeurtenissen beschrijven en commentariëren, van de Amerikaanse revolutie in 1776, via de slavenopstanden en de burgeroorlog, tot de arbeidersbeweging van het begin van deze eeuw.

Van die traditionele liedjes is de auteur zelden of nooit bekend, maar sinds de jaren dertig worden er ook politieke en sociale liederen met een sterke folkloristische inslag geschreven. Mensen als Pete Seeger (maker van o.m. *Where have all the flowers gone* en *If I had a hammer*, twee hits waarin de radicale boodschap nog zeer im-

pliciet werd geformuleerd) en Woody Guthrie hebben de weg bereid voor het tegenwoordige succes van de protestsong. Hoe verdienstelijk deze pioniers ook schreven en zongen, toch is de protestrage van de laatste jaren in de eerste plaats te danken aan de veelsoortige activiteiten (tekstschrijven, componeren, dichten, zingen, gitaar-, piano- en mondharmonikaspelen) van de jonge Bob Dylan (geb. 24 mei 1941).

Na de middelbare school, zes vergeefse maanden op de Universiteit van

Minnesota en de voor folk-singers welhaast verplichte zwerftochten door de hele VS maakte Bob Dylan in april 1961 zijn debuut in Greenwich Village, New York. Platen uit die begintijd laten hem horen als een behoorlijke, nogal wisselvallige folk-singer, die traditioneel materiaal, eigen songs en nummers van bluesartiesten als Blind Lemon Jefferson en Bukka White vertolkt op een manier die beurtelings aan Pete Seeger, landelijke blueszangers en hillbilly vocalisten doet denken. Hoewel hij van het begin af aan redelijk succes had, kreeg Dylan pas grote bekendheid toen sterren als Odetta, Peter-Paul-and-Mary en Pete Seeger zijn geëngageerde songs op hun repertoire namen. *Blowing in the wind*, een triest lied over de menselijke onvolmaaktheid, werd in 1963 zelfs een wereldsucces. Inmiddels was Bob Dylan ook als zanger gegroeid naar een eigen persoonlijkheid, die later tientallen zangers en zangeressen zou gaan beïnvloeden.

Zeggingskracht

Op de lp 'Another side of Bob Dylan' (CBS 62429) komen alle facetten van zijn talent volledig tot hun recht. Hij is bepaald geen zoetgevooisde zanger, maar

zijn onmiddellijk herkenbare, nasale geluid geeft de teksten wel een zo grote zeggingskracht mee, dat de zanger de afstand tussen hem en het publiek volledig kan overbruggen. Na het beluisteren van de plaat heb je het gevoel dat je hem persoonlijk kent, en dat is misschien wel het belangrijkste geheim van zijn succes. Dat directe contact tussen zanger en luisteraar is des te verwonderlijker als je je realiseert dat Dylans teksten lang niet altijd zo simpel zijn als die van de meeste andere folk-singers.

De elf Dylan-songs op deze plaat bestrijken vele gebieden des levens. *Motorspsycho Nitemare* is een fantastische liftvertelling, waarin de zanger vertelt hoe hij zich in een onmogelijke situatie alleen maar kon redden door luidkeels uit te roepen: 'I like Fidel Castro and his beard!' In *All I really want to do* jongleert hij virtuoos met rijmwoorden en maakt hij tegelijkertijd de tegenwoordige neiging om amoreuze verhoudingen met allerlei modewoorden onnodig ingewikkeld te maken, op een vriendelijke manier belachelijk: 'I ain't lookin' to block you up, shock or knock or lock you up, analyze you, categorize you, finalize you or advertise you. All I really want to do is, baby, be friends with you.' *I shall be free no. 10* is een losse, kennelijk voor een deel ter plaatse geïmproviseerde, verzameling anekdotes, losse opmerkingen en babbeltjes met een dubbele bodem: 'Ik ben ook maar een doodgewone jongen, net als jij, hetzelfde als jij. Ik ben iedereen broeder en zoon, ik ben niet anders dan wie dan ook. Het heeft geen zin om met me te praten, je kan net zo goed met je zelf praten.' 'Ik ben progressief, maar tot op zekere hoogte. Ik wil dat iedereen vrij is, maar als je denkt dat ik Barry Goldwater als buurman wil hebben of met mijn dochter laat trouwen, denk je zeker dat ik gek ben... Voor alle farms in Cuba zou ik het nog niet doen.'

Curieuze gedichten

Op deze plaat begeleidt Dylan zich zelf nog alleen, op gitaar met mondharmonika-intermezzis en een incidenteel uitstapje naar de piano. Sindsdien is hij ook platen gaan maken die in de eerste plaats voor de hit-parade bestemd waren. *Like a rolling stone* mag dan een klasse beter zijn dan de gemiddelde topper, toch preferere ik de Dylan van 'Another side', zonder bonkende elektrische gitaren en luidruchtige drums. Een extra-attractie van deze lp is de hoes, die in plaats van de gebruikelijke propagandistische liner-notes een aantal curieuze gedichten van deze veelzijdige artiest bevat.

BERT VUIJSJE

Surrealiste Ansèl- 'objectief zijn'

Mevrouw E. Sandberg-Haan (pseudoniem 'Ansèl') is één van de weinige surrealisten in ons land. Zij woont in Deil, in de buurt van Geldermalsen. Ruim drie uur sprak ik met haar. Helaas, ik heb haar niet kunnen peilen. Ik geloof dat ik immuun ben voor de sfeer die van haar oeuvre uitstraalt. Als ik dus spreek van een onbevredigend gesprek, dan betekent dat, dat ik zelf met een onvoldaan gevoel rondloop, omdat het mij niet gelukt is haar te analyseren.

Ze woont sinds kort in een huis aan de rivierdijk. De inrichting legt getuigenis af van een sterk persoonlijke smaak. Uit een gat in de zolder klinkt: 'Mammie, ik heb pijn.' Ansèl: 'Dan had je maar niet moeten vallen.'

Grote bewondering heeft ze voor 'Johfra', een surrealist, met wie ze regelmatig contact onderhoudt. Johfra noemt ze een wetenschapsman, van wie ze veel heeft geleerd. Verder bezit ze onder meer een prachtig album van Salvador Dali, dat ik onder de neus kreeg geduwd.

Hele overgang

Ansèl wilde naar de tekenacademie, maar haar moeder vond dat niks. 'Zoek jij eerst maar eens een beroep,' zei ze. Goed, ze volgde een secretaresse-opleiding en na anderhalf jaar kantoor nam ze ontslag. 'Als ik hier blijf, loopt er over een tijdje nog maar een heel nietig mensje rond. Ik kan moeilijk gezag verdragen. Door vrienden kwam ik in aanraking met verschillende materialen. Materiaal intrigeert me. Eerst tekende ik en nu ben ik helemaal op olie- en verf overgestapt. Dat was een hele overgang.'

'Men zegt dat ik een surrealiste ben. Surrealisme is moeilijk onder woorden te brengen. Je zou het zo kunnen formuleren: "Naar beste vermogen die wereld in vormen trachten uit te beelden die achter de werkelijkheid bestaat." Je bent surrealiste van geboorte. De beoefening van deze tak van schilderkunst vereist geest en intelligentie. Het gaat hand in hand met de wijsbegeerte, geloof ik. Volgens mij sluit het surrealisme aan bij de Chinese en Japanse kunst. De oosterse mens is beschouwelijker ingesteld. Ik ga graag met Chinezen en Japanners om.'

Wie is de eerste surrealist? (Volgens de boekjes duikt deze stroming op in de buurt van de Eerste Wereldoorlog).

Bij Jeroen Bosch (rond 1500) vallen reeds kenmerken te bespeuren. Let maar eens op de symbolen die hij op het schilderij "De verloren zoon" gebruikt. Het schijnt dat dezelfde symbolen van oudsher steeds weer terugkeren.

Geen beeldroman

Mijn schilderijen zijn verhalen. Nee, geen beeldromannetjes. Woorden en gedachten worden in beelden omgeschakeld. In principe komt het hier op neer: de

microscopische wereld vergroot je tot je eigen vormen en de normaal waarneembare vormen verklein je tot de microkosmos. Het is heel boeiend om kleine dingen eens goed onder de loep te nemen. Ik werk met weinig kleuren. De hoofdkleuren meng ik tot het gewenste resultaat. Ik ben dol op bloemen, planten- en watervormen. Ik hou niet van mensfiguren. Wat moeten die er op? Ik werk met onderlagen. Dat geeft meer dieptewerking en minder verkleuring. Rembrandt werkte ook met verscheidene lagen. Nog een voorbeeld: Je hebt een zonsopgang gezien, die opnieuw, zij het in een andere vorm, in je geest opkomt. Dan ga je mengen, afmetingen vaststellen en voorschetsen maken en de realisering is een pieteputerig en langdurig proces.

Dat gebeurt zonder veel emotie. Denk maar aan iemand die een tafel maakt. Ik ben ook niet zo van inspiratie afhankelijk. Je moet lenige vingers hebben en het is net wat Bach zegt: "Negenennegentig percent transpiratie en één percent inspiratie."

Ik ben nog te jong (28) om stabiliteit te hebben en ik hoop het nooit te krijgen ook. Ik voel me nog een kind in het schilderen. Je moet je zelf levend houden. 's Winters studeren, kristallen uit boeken bestuderen en natekenen. Dat is heel saai werk. En verder veel bekijken, al snap je er geen laars van. Het abstracte schilderij is een vreemde wereld voor mij. Van een abstract ding kun je zeggen: "Hij had een goeie dag." Wat ik doe is eigenlijk gevoelens in vormen gieten. Mijn denken wordt wel abstracter. Bij mij zijn hersens altijd bergen. Hoe groter de schilderijen, hoe langer het verhaal.'

Kunstkriticus Ch. Wentinck zegt: 'De werking die van een surrealistisch schilderij uitgaat, is van korte duur, doordat zij op schokwerking van het verrassende berust.'

Ansèl: Dat is natuurlijk onzin. Hoe langer je ernaar kijkt, hoe meer het gaat leven.'

Hetzelfde liedje

Vind je het van belang hoe het publiek je werk ziet?

Ansèl: 'Je kunt zeggen: gut, wat gebruikt ze een blauw of: ik zie oogjes. Dat mag best, hoor! Maar van critici verwacht ik meer. Het is altijd hetzelfde liedje: viezig, vunzig, het neigt naar of het is amateuristisch en dat zonder enige argumentatie. Daarvoor heb je zolang je best gedaan op die krengetjes. Ze willen ook altijd vergelijken. Zo van: waar doet haar werk me aan denken. Gelukkig ben ik van tevoren door Johfra gewaarschuwd. Anders had ik al die kritiek nooit doorstaan.'

De meeste kunstenaars proberen tegenwoordig te schokken. Misschien hoor ik niet thuis in deze tijd. Hoe ik te

genover mijn medemensen sta? Ik kan mijzelf niet serieus nemen en de meeste mensen ook niet. Mijn levensovertuiging? Dat vind ik heel moeilijk! Echt geloven is niet geloven. Dat is een echte oosterse zienswijze, waarin ik overigens zeer geïnteresseerd ben.

Mijn duurste plicht is objectieve schilderijen te maken: creëren om der wille van het materiaal. Subjectieve producten maken is je zelf strelen. De mensen zijn subjectief. Bach is een mooi voorbeeld van iemand die objectieve, universele muziek componeerde.'

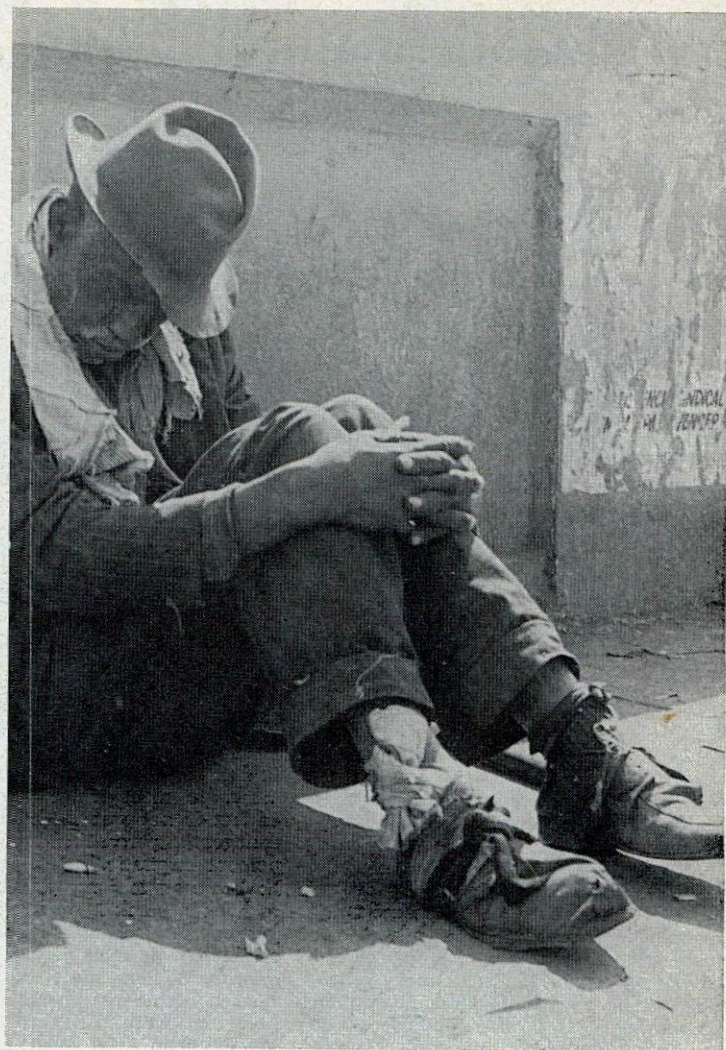
Even grasduint ze in haar kleerkast en ze komt met 'Adam en Eva' terug. 'Het idee dat aan dit schilderij ten grondslag ligt, is, dacht ik, objectief. Het mannelijke vertegenwoordigt het denken en kan nooit één worden met het vrouwelijk gevoel, omdat de boom der kennis ertussen staat. Het is voor te stellen dat hierdoor een verdrietsituatie ontstaat (traanvorm). De intuïtie dorstte naar kennis en bood de man het middel der kennis, de appel, aan. Doordat de mens zo'n grote waarde aan de kennis toekende, heeft hij het zelf verprutst. Het verhaal lijkt me zo gek niet, maar de uitvoering is primitief en dat hindert me.'

NICO HAASBROEK

Ansèl. Aan de muur 'Adam en Eva'

CLOCHARDS

Parijs. Is het nog nodig u dit te vertellen. De clochards misschien nog opmerkelijker dan de Eiffeltoren, de Arc de Triomphe of het Louvre, zwerven blijkbaar zonder enig doel door deze wereldstad. Slapen doen ze in portieken, onder de bruggen en in de metro. Hun eten is vaak niet meer dan wat afval. Ze hebben zich overgegeven. Tom Weerheym zag ze in hun eigen doen.

